

EUROPAPARLAMENTET

2004

2009

Utskottet för miljö, folkhälsa och livsmedelssäkerhet

2008/2211(INI)

19.12.2008

FÖRSLAG TILL BETÄNKANDE

om hälsoproblem i samband med elektromagnetiska fält
(2008/2211(INI))

Utskottet för miljö, folkhälsa och livsmedelssäkerhet

Föredragande: Frédérique Ries

PR_INI

INNEHÅLL

	Sida
FÖRSLAG TILL EUROPAPARLAMENTETS RESOLUTION	3
MOTIVERING.....	7

FÖRSLAG TILL EUROPAPARLAMENTETS RESOLUTION

om hälsoproblem i samband med elektromagnetiska fält (2008/2211(INI))

Europaparlamentet utfärdar denna resolution,

- med beaktande av artiklarna 137, 152 och 174 i EG-fördraget om en hög hälso- och miljöskyddsnivå,
  - med beaktande av rådets rekommendation 1999/519/EG av den 12 juli 1999 om begränsning av allmänhetens exponering för elektromagnetiska fält¹ och rapporten från kommissionen om tillämpningen av denna rekommendation av den 1 september 2008 (KOM(2008)0532),
  - med beaktande av Europaparlamentets och rådets direktiv 2004/40/EG av den 29 april 2004 om minimikrav för arbetstagares hälsa och säkerhet vid exponering för risker som har samband med fysikaliska agens (elektromagnetiska fält)²,
  - med beaktande av Europaparlamentets och rådets direktiv 1999/5/EG av den 9 mars 1999 om radioutrustning och teleterminalutrustning och om ömsesidigt erkännande av utrustningens överensstämmelse³ och med beaktande av de respektive harmoniserade säkerhetsnormerna för mobiltelefoner och basstationer,
  - med beaktande av Europaparlamentets och rådets direktiv 2006/95/EG av den 12 december 2006 om harmonisering av medlemsstaternas lagstiftning om elektrisk utrustning avsedd för användning inom vissa spänningsgränser⁴,
  - med beaktande av sin resolution av den 4 september 2008 om halvtidsöversyn av den europeiska handlingsplanen för miljö och hälsa 2004–2010⁵,
  - med beaktande av sin resolution av den 10 mars 1999 om förslaget till rådets rekommendation om begränsning av befolkningens exponering för elektromagnetiska fält 0 Hz–300 GHz⁶,
  - med beaktande av artikel 45 i arbetsordningen,
  - med beaktande av betänkandet från utskottet för miljö, folkhälsa och livsmedelssäkerhet (A6-.../2008), och av följande skäl:
- A. Elektromagnetiska fält förekommer naturligt och har därför alltid funnits på jorden. Under de senaste årtiondena har dock miljöexponeringen för källor med elektromagnetiska fält som skapats av människan regelbundet blivit allt fler på grund av efterfrågan på

---

¹ EGT L 199, 30.7.1999, s. 59.

² EUT L 159, 30.4.2004, s. 1.

³ EGT L 91, 7.4.1999, s. 10.

⁴ EUT L 374, 27.12.2006, s. 10.

⁵ Antagna texter, 4.9.2008, P6_TA(2008)0410.

⁶ EGT C 175, 21.6.1999, s. 129.

elektricitet, den allt mer specialiserade trådlösa tekniken och förändringar i den sociala strukturen. Det innebär att medborgarna i dag exponeras för en komplex blandning av elektriska och magnetiska fält i olika frekvensintervall, såväl i hemmet som på arbetet.

- B. Tekniken med trådlösa apparater (mobiltelefoner, WiFi, Wi-Max, Bluetooth, fasta trådlösa DECT-telefoner) anses vara en ”ren” teknik, vilket inte kan betraktas som ett bevis för att den är oskadlig för människors hälsa.
- C. En majoritet av EU-medborgarna, däribland i synnerhet ungdomar mellan 10 och 20 år, använder mobiltelefoner, som är funktionella och populära nyttoapparater. Det är dock fortfarande osäkert om de medför eventuella hälsorisker.
- D. Debatten inom forskarsamfundet om de eventuella hälsoriskerna i samband med elektromagnetiska fält har fördjupats sedan fastställandet den 12 juli 1999 av gränser för allmänhetens exponering för elektromagnetiska fält (0 Hz–300 GHz) i rekommendation 1999/519/EG.
- E. Trots avsaknaden av formella slutsatser från forskarsamfundet har vissa nationella och regionala regeringar, i åtminstone nio EU-medlemsstater, men också i Kina, Schweiz och Ryssland, fastställt så kallade förebyggande exponeringsgränser som därmed är lägre än de som förespråkas av kommissionen och av SCENIHR (Vetenskapliga kommittén för nya och nyligen identifierade hälsorisker).¹
- F. Åtgärderna för begränsning av allmänhetens exponering för elektromagnetiska fält bör ställas mot de trygghets- och säkerhetsmässiga förbättringarna av livskvaliteten som apparater som skapar elektromagnetiska fält medför.
- G. Bland de vetenskapliga projekt som både väcker intresse och skapar debatt finns den epidemiologiska studien Interphone som unionen finansierat med ett belopp på 3 800 000 euro² och vars slutsatser har dröjt sedan 2006.
- H. Vissa kunskaper tycks det dock råda enighet om, i synnerhet kunskapen om att människor reagerar olika på exponering för mikrovågor, insikten att det är nödvändigt att som en prioritet genomföra exponeringstester under verkliga förhållanden för att utvärdera de icke-termiska effekterna av radiofrekvensfält (RF) och insikten om att barn är särskilt sårbara vid exponering för elektromagnetiska fält.³
- I. Det är minst sagt motsägelsefullt att unionen är behörig att lagstifta om och fastställa exponeringsgränser för effekterna av elektromagnetiska fält för arbetstagare men inte för befolkningen i allmänhet.
- 1. Europaparlamentet upprepar begäran i sin ovannämnda resolution av den 4 september 2008 om att rådet ska uppdatera sin rekommendation 1999/519/EG med skärpta exponeringsgränser för all utrustning som sänder elektromagnetiska vågor i

---

¹ Yttrande av den 21 mars 2007 antaget vid det 16:e plenarsammanträdet.

² Programmet Livskvalitet med avtalsnummer QLK4-1999-01563.

³ STOA-studie från mars 2001 om fysiologiska och miljömässiga effekter av elektromagnetisk icke-joniserande strålning, PE297.574.

frekvensintervallet 0,1 MHz–300 GHz och därmed beakta bästa tillgängliga teknik på marknaden.

2. Europaparlamentet betonar att det, utöver eller i stället för denna ändring av EU-normerna, vore klokt om kommissionen i samordning med experter från medlemsstaterna och de berörda industrisektorerna (elbolag, teleoperatörer) utarbetade en vägledning med de tillgängliga och verkningsfulla tekniska alternativen för att minska exponeringen på en viss plats för elektromagnetiska vågor.
3. Europaparlamentet preciserar att industrins aktörer redan kan vidta åtgärder beträffande vissa faktorer som exempelvis avståndet mellan den berörda platsen och sändarna, platsens höjd i förhållande till reläantennens höjd eller sändarantennens riktning i förhållande till bostadsområden, i det uttryckliga syftet att lugna och bättre skydda de personer som bor i närheten av denna utrustning.
4. Europaparlamentet framhåller de åtgärder som vidtagits för att förhindra att mobil kommunikation och annan trådlös teknik som avger elektromagnetiska fält skadar miljön, och i synnerhet för att bekämpa klimatförändringarna.
5. Europaparlamentet anser, mot bakgrund av de allt fler möjligheterna till rättslig prövning och de allt fler förbudsåtgärderna från de offentliga myndigheterna, att det ligger i det allmänna intresset att främja lösningar som bygger på en dialog mellan industrins aktörer, de offentliga myndigheterna och boendeföreningar om installationskriterierna för nya GSM-antennar eller högspänningsledningar, och att åtminstone se till att skolor, daghem, vilohem och vårdinrättningar ligger på ett rimligt avstånd från denna typ av utrustning.
6. Europaparlamentet uppmanar kommissionen att under mandatperioden 2009–2014 inleda ett omfattande program för elektromagnetisk biokompatibilitet mellan artificiellt skapade vågor och de vågor som den levande människokroppen avger naturligt, samt fastställa om mikrovågor på sikt har oönskade effekter för människans hälsa.
7. Europaparlamentet kräver att kommissionen hittar en lösning som gör att genomförandet av direktiv 2004/40/EG kan påskyndas och därigenom ser till att arbetstagare effektivt skyddas från elektromagnetiska fält, på samma sätt som de redan skyddas från buller och vibrationer genom andra gemenskapstexter.
8. Europaparlamentet konstaterar att offentliggörandet av slutsatserna av den internationella epidemiologiska studien Interphone systematiskt skjutits upp sedan 2006. I studien undersöks om det finns ett samband mellan användningen av mobiltelefoner och vissa typer av cancer, bland annat hjärntumör, svulster kring hörselnerven och tumörer i öronspottkörteln.
9. Europaparlamentet betonar i detta sammanhang att Interphone-studiens samordnare Elisabeth Cardis, utifrån de aktuella kunskaperna, uppmanar till försiktighet och rekommenderar att barn använder mobiltelefoner i rimlig utsträckning och helst använder fasta telefoner.
10. Europaparlamentet anser hursomhelst att det åligger kommissionen, som har bidragit med 3 800 000 euro till finansieringen av denna globala studie, främst genom det femte

ramprogrammet för forskning och utveckling, att be de ansvariga för projektet att förklara varför ingen slutlig version av studien publicerats och att omedelbart informera parlamentet och medlemsstaterna om ett eventuellt svar.

11. Europaparlamentet föreslår även att kommissionen, för den politiska och budgetmässiga effektivitetens skull, omfördelar gemenskapsfinansieringen avsatt för studier om elektromagnetiska fält till en global informationskampanj riktad till ungdomar i EU om god praxis för användning av mobiltelefoner, som exempelvis att använda hands free-kit, ringa korta samtal och använda telefonen i områden med god mottagning.
12. Europaparlamentet föreslår att en delegation som ska utvärdera den vetenskapliga integriteten tillsätts inom ramen för mandatet för Europeiska gruppen för etik inom vetenskap och ny teknik för att hjälpa kommissionen att förebygga den eventuella uppkomsten av en risksituation, intressekonflikter eller till och med bedrägerier i ett sammanhang med ökad konkurrens bland forskare.
13. Europaparlamentet uppmanar kommissionen, med beaktande av allmänhetens oro i många medlemsstater, att samarbeta med alla berörda aktörer, som t.ex. nationella experter, icke-statliga organisationer och industrisektorer, för att förbättra tillgängligheten och tillgången till aktuell information om trådlös teknik och skyddsstandarder som är förståelig för lekmän.
14. Europaparlamentet kritiserar vissa teleoperatörers särskilt aggressiva marknadskampanjer under helgerna i slutet av året, som exempelvis försäljningen av mobiltelefoner som enbart riktar sig till barn eller paket med ”gratisminuter” till ungdomar.
15. Europaparlamentet föreslår att unionen i sin politik för inomhusluftens kvalitet inför en undersökning av ”trådlösa” hushållsapparater, som exempelvis WiFi för Internetanslutning och DECT-telefoner, vilka har blivit vanliga under de senaste åren på offentliga platser och i bostäder, och vilka kontinuerligt exponerar medborgarna för mikrovågor.
16. Europaparlamentet kräver, för att ständigt förbättra konsumentinformationen, att Cenelec tekniska normer ändras så att en obligatorisk märkning införs som anger den utsända effekten och att alla ”trådlösa” apparater sänder ut mikrovågor.
17. Europaparlamentet uppmanar rådet och kommissionen att i samordning med medlemsstaterna och Regionkommittén främja införandet av en enhetlig norm för att minimera de boendes exponering vid utbyggnad av högspänningsnät.
18. Europaparlamentet är allvarligt oroat över att försäkringsbolagen tenderar att inte täcka riskerna med elektromagnetiska fält i sina ansvarsförsäkringar, vilket innebär att de europeiska försäkringsbolagen uppenbarligen redan tillämpar sin egen version av försiktighetsprincipen.
19. Europaparlamentet uppdrar åt talmannen att översända denna resolution till rådet och kommissionen samt till medlemsstaternas regeringar och parlament, Regionkommittén och WHO.

MOTIVERING

Inverkan av elektromagnetiska vågor på hälsan: hur fungerar det?

En av människokroppens mest originella och förvånande egenheter är säkerligen dess förmåga att naturligt skapa elektriska fält, främst på grund av dess biologiska funktion. Det är därför som den elektriska aktiviteten i hjärtat och hjärnan kan registreras genom EKG och EEG. Interagerar denna naturliga elektriska aktivitet med de elektromagnetiska fält som mänsklig verksamhet skapar? Hur absorberar människokroppen de elektromagnetiska vågor som avges av så olika apparater som radio, tv, mikrovågsugnar, mobiltelefoner, reläantenner eller högspänningsledning?

Dessa frågor ger upphov till en stor vetenskaplig osäkerhet som de offentliga myndigheterna ännu inte till fullo insett vidden av. Det är det som detta initiativbetänkande handlar om. Betänkandet har utarbetats fullständigt oberoende och föredraganden väljer inte sida i den vetenskapliga debatt som rasar om frågan med elektromagnetiska fält. Det främsta syftet med detta betänkande är att genom ett tiotal konkreta förslag ge svar till medborgarna, oavsett om de endast använder dessa apparater och/eller om de bor nära reläantenner eller högspänningsledning. Allt fler medborgare oroar sig nämligen för inverkan på hälsan av denna kontinuerliga exponering för mikrovågor.

EU-rekommendationerna följs dåligt i medlemsstaterna

Eftersom inga befogenheter ges i fördragen finns det ingen EU-lagstiftning som tvingar medlemsstaterna att vidta åtgärder beträffande lågfrekventa och extremt lågfrekventa vågor. Dessa avges i dag främst av mobiltelefonmaster och trådlös teknik.

Därför har EU-normer för medborgarnas exponering fastställts i rådets rekommendation av den 12 juli 1999 om begränsning av befolkningens exponering för elektromagnetiska fält (0 Hz–300 GHz).

Dessa normer är helt i linje med de normer som förespråkas av Internationella kommissionen för skydd mot icke-joniserande strålning (ICNIRP), som är en icke-statlig organisation som är officiellt erkänd av Världshälsoorganisationen (WHO) och som utvärderar vetenskapliga rön från hela världen.

I rådets rekommendation fastställs följande gränsvärden:

1. GSM (900 MHz): 41,25 volt/meter.
2. GSM (1 800 MHz): 58,33 volt/meter.
3. UMTS (2 100 MHz): 61 volt/meter.

Inget hindrar dock att medlemsstaterna antar strängare skyddsnormer: inte mindre än nio medlemsstater har redan gjort det på nationell eller regional nivå, däribland Grekland, Polen och senast Belgien.

I Luxemburg, som är en stat som föredraganden väl känner till, har regeringen sedan slutet av år 2000 riktat in sig på att tillämpa försiktighetsprincipen genom att fastställa ett maximalt

värde för elektriska fält på 3 volt/meter för sändare som är belägna där människor vistas. Den luxemburgska befolkningen har praktiskt taget ett 14 gånger så starkt skydd mot elektromagnetiska fält som de övriga EU-medborgarna.

På EU-nivå är avsaknaden av samordning av medlemsstaternas politik på detta område beklaglig. Enligt föredraganden åligger det kommissionen att införa en tydlig politik för elektromagnetiska vågor (på områdena konkurrenskraft, innovation, hälsa och konsumentinformation) som inte kan komma att reduceras till den nuvarande splittringen med ett fåtal projekt som finansieras av GD Forskning.

Föredraganden anser att ett alternativ i nuläget kan vara aktuellt: svaret vore säkerligen en politisk lösning där de fastställda gränsvärdena anpassas regelbundet (i linje med den nya tekniken på marknaden och resultaten av nya epidemiologiska studier) och garanterar en hög konsumentskyddsnivå, och framför allt en hög skyddsnivå för barn, utan att för den sakens skull störa mobiltelefonnätens funktionssätt.

Detta är det tillvägagångssätt som valts av Europeiska miljöbyrån i Köpenhamn, som i september 2007 djärvt nog rekommenderade de offentliga myndigheterna i de 27 medlemsstaterna att vidta åtgärder för att bättre skydda allmänheten, ”lämpliga och proportionerliga åtgärder för att undvika allvarliga hot”. Denna rekommendation var ett viktigt steg framåt på området och uppmaningen till handling står i kontrast mot det status quo som Världshälsoorganisationen förespråkar.

WHO tycks faktiskt vilja ”maska” och har tänkt skjuta upp en fullständig bedömning av inverkan av elektromagnetiska vågor på människor till 2015!

Omröstningarna den 10 mars 1999 och den 4 september 2008: Europaparlamentet framhårdar och skriver under

Redan för tio år sedan rekommenderade parlamentet att man skulle vara vaksam beträffande de EU-normer som fastställts för att skydda medborgarna från mikrovågor. Detta var en illa dold kritik av Europeiska kommissionen och rådet, eftersom föredraganden Gianni Tamino varken mer eller mindre förespråkade tillämpningen av försiktighetsprincipen och av ”Alara”-principen (”as low as reasonably achievable”), enligt vilken exponeringen för strålning ska begränsas så mycket som rimligen är möjligt.

Detta var en tydlig målsättning, som Europaparlamentet helt och hållet bekräftade med avseende på den känsliga frågan med exponeringsgränser vid sin omröstning den 4 september 2008 om halvtidsöversynen av den europeiska handlingsplanen för miljö och hälsa 2004–2010.

Omröstningen, där ledamöterna var närmast enhälliga (522 röster för och 16 mot), innebar att rådet uppmanades att ”ändra sin rekommendation 1999/519/EG för att beakta bästa praxis på nationell nivå och samtidigt fastställa strängare exponeringsgränser för all utrustning som sänder elektromagnetiska vågor i frekvensintervallet 0,1 MHz–300 GHz”.

Föredraganden är medveten om att frågan om gränsvärden faller under staternas och regionernas exklusiva behörighet och föredrar att här betona de tillgängliga alternativen för

industrins aktörer när det gäller att förebygga alla hälsorisker: ett alternativ är att göra som de österrikiska myndigheterna, som höjt reläantennerna för att bättre sprida sändningsfrekvensen.

Det måste också erkännas att EU-medborgarnas vardagsmiljö under de senaste tio åren avsevärt förändrats genom den större tillgången till trådlös teknik (fasta trådlösa DECT-telefoner, mobiltelefoner, UMTS-, WiFi-, Wi-Max- och Bluetooth-sändning och babyvakter etc.). När man konstaterar att denna nya teknik tillkommit och finns överallt på arbetsplatser, bibliotek och i hemmen, måste man också godkänna att dessa apparater blir föremål för en utvärdering innan de saluförs på marknaden och mer generellt att exponeringsgränser för mikrovågor fastställs för bostäder. Alternativet skulle riskera att innebära en underlåtenhet att försöka hjälpa konsumenter i fara!

Detta klimat med förtroende, som för närvarande saknas, bör återuppbyggas under de kommande åren med medborgarna, konsumenterna och de boende, men även med forskarsamfundet. Föredraganden har medvetet valt att inte hänvisa till någon redan publicerad studie eller handling, förutom studier och handlingar från Europaparlamentet, eftersom det är uppenbart att forskarna fortfarande är oeniga i fråga om elektromagnetiska vågor och de eventuella hälsoriskerna.

Interphone-studien: ett skolexempel

Föredraganden vet på goda grunder att det faktum att ämnet ger upphov till kontroverser hör till det normala inom vetenskapen: den debatt som i åratal har lett till splittring om klimatförändringarna och dess orsaker gör att vi blir påmind om frågan!

Men det är ändå svårt att godta att studier ”läggs på is” för att experterna inte lyckas enas om en slutsats, framför allt när offentliga EU-medel står på spel.

Interphone-studien är ett verkligt skolexempel i detta avseende. Studien initierades 1998 och påbörjades 2000, och har framför allt sagts vara det mest kompletta forskningsprojektet eftersom det omfattar inte mindre än tolv stater i världen och ett exemplariskt protokoll för att maximalt öka förmågan att upptäcka risken för vissa typer av cancer. Studiens resultat låter dock fortfarande vänta på sig, och detta sedan 2006, och man kan fråga sig om studien någonsin kommer att ge ett tydligt svar.

Föredraganden är också medveten om den oerhörda pressen på forskarna och vill därför stödja dem i detta sammanhang med ökad konkurrens, där en upptäckt endast betyder något om den blir en innovation och om den publiceras i de största vetenskapliga tidskrifterna. Föredraganden anser att det är viktigt att förändra funktions sättet för kommissionens vetenskapliga kommittéer och föreslår två enkla sätt att göra detta.

Det första förslaget är att se till att alla berörda aktörer är rättvist representerade i de vetenskapliga kommittéerna, däribland aktörer från icke-statliga organisationer och konsument sammanslutningar. Det andra förslaget är att för öppenhetens skull och för att kunna garantera en effektiv kontroll, föreslå att Europeiska gruppen för etik inom vetenskap och ny teknik även ska få i uppdrag att utvärdera den vetenskapliga integriteten. Denna typ av kontroll, som redan införts inom de nationella vetenskapliga institutionerna, skulle vara ett

värdefullt stöd för kommissionen när det gäller att förebygga eventuella risksituationer, intressekonflikter eller till och med bedrägerier inom forskningen.

Sammanfattningsvis vill föredraganden påpeka att han tagit del av många dokument i vilka det klargörs att försäkringsbolagen generellt sett vägrar att täcka risken med skadeståndsansvar i samband med elektromagnetiska fält. När man känner till försäkringsbolagens förmåga att utvärdera alla typer av risker och att bedöma framtiden har man rätt att fråga sig varför de infört sin egen tillämpning av försiktighetsprincipen.